

Ганна Матвіївна ЛОЗОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
E-mail: anna.info@bigmir.net

Вікторія Вікторівна КЛИМЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії,
Національний авіаційний університет
E-mail: klymenko_victoriya@yahoo.com

**ПРОБЛЕМИ, ПРИЧИНИ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МІГРАЦІЇ
УКРАЇНЦІВ ДО РОСІЇ**

Лозова, Г. М. Проблеми, причини та соціально-економічні наслідки міграції українців до Росії [Текст] / Ганна Матвіївна Лозова, Вікторія Вікторівна Клименко // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 21. – № 1. – С. 65-72. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Останніми роками спостерігається широкомасштабна еміграція українців, в тому числі до Російської Федерації, що пояснюється зростанням напруженості на ринку праці всередині країни через поглиблення економічної кризи та збройний конфлікт на сході країни.

Мета. Мета дослідження полягає у визначенні та розкритті причин та наслідків еміграції до Росії, що дозволить поліпшити міграційну політику в Україні та забезпечить посилення її національної конкурентоспроможності.

Метод (методологія). У процесі дослідження широко використовувались як традиційні загальнонаукові методи: історичний, формально-логічний, порівняльний, метод групування та узагальнення, так і евристичні методи пізнання.

Результати. У статті на основі аналізу сучасної економічної історії визначено і обґрунтовано основні хвилі еміграції українців до Російської Федерації. Спільними причинами першої й четвертої еміграційних хвиль були насамперед причини соціально-економічної мотивації, бідності, безробіття, неможливості реалізувати себе на Батьківщині. Причинами другої, третьої та п'ятої хвилі міграції були переважно політично-воєнні фактори: війна, репресії, політичні переслідування. До основних проблем сучасної міграції українців до Російської Федерації можна віднести втрату науково-технічного потенціалу країни, правову незахищеність українських мігрантів, дискримінацію в умовах і оплаті праці, дитячу міграцію. Результатом дослідження є розробка відповідних пропозицій щодо вдосконалення державної міграційної політики України.

Ключові слова: міграція населення; еміграційні хвилі; трудова міграція; причини міграції; наслідки міграції; міграційна політика.

Hanna Matviyivna LOZOVA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economic Theory, Macro- and Microeconomics,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: anna.info@bigmir.net

Viktoriya Viktorivna KLYMENKO

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economic Theory,
National Aviation University
E-mail: klymenko_victoriya@yahoo.com

PROBLEMS, CAUSES AND SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF MIGRATION OF UKRAINIANS TO RUSSIA

Abstract

Introduction. In recent years the large-scale emigration of Ukrainians, including the Russian Federation, has been observed because of rising tensions on the labor market within the country due to the deepening economic crisis and military conflict in the east.

Purpose of the research is to identify and disclose the causes and consequences of Ukrainian migration to Russia, which will improve migration policy in Ukraine and provide the strengthening of national competitiveness.

Method (methodology). The traditional general scientific methods, such as historical, formal-logical, comparative method of grouping and summarizing, and heuristic methods have been used in research.

Results. The main waves of Ukrainian emigration to Russia are identified and justified on the basis of analysis of contemporary economic history. Socio-economic motivation, poverty, unemployment, inability to realize themselves at home have become the common causes of the first and fourth waves of emigration. Political and military factors like war, repression, political persecution and others have become the causes of the second, third and fifth waves of migration. The main problems of modern Ukrainian emigration to Russia are the loss of scientific and technological potential of the country, the legal vulnerability of Ukrainian migrants, discrimination in terms of pay, child migration. The result of research is the development of the appropriate proposals for improvement of the state migration policy of Ukraine.

Keywords: migration; emigration waves; labor migration; the causes of migration; the consequences of migration; migration policy.

JEL classification: J61

Вступ

Загальносвітовою тенденцією в умовах глобалізації економічних відносин є посилення міграційних процесів. Ця тенденція притаманна також економіці України і проявляється переважно у міграції трудового активного населення до країни ЄС та Російської Федерації. Як економічне явище, міграція населення сприяє раціональному перерозподілу трудових ресурсів, допомагає вирішенню демографічних проблем, у тому числі – проблеми старіння населення, прискорює науково-технічний процес, обмін інформацією та технологіями, сприяє зменшенню вартості робочої сили, інтеграції країни у світове виробництво, збільшує потік інвестицій до країни-донора у вигляді валютних переказів на батьківщину працюючих за кордоном громадян. Тобто у світових масштабах міграція – це цілком позитивне з економічної точки зору явище. Проте для країни-донора, якою фактично виступає Україна, міграція може нести в собі низку загроз та ризиків. Еміграція населення призводить до відтоку з країни трудових ресурсів, погіршує статеву-вікову структуру населення, послаблює інноваційно-інтелектуальний потенціал країни.

Останніми роками спостерігається широкомасштабна еміграція українців, в тому числі до Російської Федерації, що пояснюється зростанням напруженості на ринку праці всередині країни через поглиблення економічної кризи та збройний конфлікт на сході країни. За дослідженнями Міжнародної організації з міграції (МОМ), кожний другий українець віком від 20 до 35 років бажає емігрувати з України. За даними Державної служби статистики України, понад 40 % мігрантів емігрують до Російської Федерації. Відтік трудового активного населення призводить до втрати трудового потенціалу Україною, що на фоні

демографічного спаду та проблеми старіння населення є фактично міною уповільненої дії для української економіки. І хоча, на думку багатьох економістів, українські заробітчани протягом останніх років є основними інвесторами в економіку країни, проте еміграція трудового активного населення суттєво погіршує інтелектуальний потенціал країни, перетворюється на реальну загрозу економічній безпеці країни. У таких умовах надзвичайно актуальним є з'ясування істинних причин та масштабів трудової міграції, зокрема в РФ, для розробки ефективної міграційної політики.

В Україні дослідження теоретико-методологічної і науково-практичної проблематики розвитку міграційних процесів перебуває в центрі уваги таких відомих вчених, як Д. Богиня, В. Мандибура, Е. Лібанова, А. Поручник, А. Філіпенко. Аналіз останніх публікацій свідчить, що розробка різнопланових аспектів теорії міграції цікавить відомих західних вчених, серед яких П. Кругман, В. Кларк, В. Лопез, О. Старк, О. Тоффлер, К. Хансен. Але погляди зазначених фахівців на поставлену проблему часто відрізняються через відмінності в уявленні ними структури та складових міграційного процесу, різних підходів до міграційної політики. Крім того, актуальним залишається питання визначення ролі і місця України в міграційних процесах, зокрема до Російської Федерації, в умовах економічно-політичної та військової кризи.

Мета статті

Метв статті - на основі аналізу вітчизняної практики та вивчення міжнародного досвіду визначити та розкрити причини та наслідки міграції українців до Росії, що дозволить поліпшити міграційну політику в Україні та забезпечить посилення її національної конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження

З точки зору демографів, Україна у всі часи відзначалася значним переміщенням людей як по її території, так і за її межі. Наприклад, якщо у часи Київської Русі мігрували переважно ремісники, купці та воїни, то вже після її розпаду посилились як внутрішні, так і зовнішні міграції. Вони були зумовлені як політичними (втікачі від татаро-монгольської навали, бранці), так і соціально-економічними (переселення ремісників та будівничих на землі Московії) причинами. Особливо вони посилились у XVII-XVIII ст., коли українських козаків та селян примусово вивозили у північні регіони Росії для розбудови міст, воєнних та господарських об'єктів, зокрема міста Санкт-Петербурга [1].

Якщо аналізувати міграцію українців до Росії в сучасній історичній ретроспективі, то чітко простежується 5 основних хвиль.

«Перша хвиля» розпочалася в кінці XIX століття і тривала до початку Першої світової війни. Масова міграція українців здебільшого з Наддніпрянщини була зумовлена переселенською акцією російського уряду, спрямованою на освоєння нових земель на Кавказі, Поволжі, Уралі, на Далекому Сході та у Сибіру. Причинами масового переселення були: аграрне перенаселення українських територій, майнове розшарування, бідність, небажання переселятися у міста, незначна урбанізація та індустріалізація. Про інтенсивність еміграції з України свідчать такі показники: у кінці XIX ст. виїжджало щорічно понад 40 тис. осіб, а вже на початку XX ст. – понад 200 тис. осіб.

«Друга хвиля», що тривала в 30-ті роки XX століття, була переважно політичного характеру і пов'язана з репресіями радянського уряду, розкуркулюванням та голодомором 30-х років. Тоді багато українців у примусовому порядку опинилися у таборах або силовіці були переселені під час розкуркулювання та голодомору. Зокрема понад 1 млн осіб «куркулів», заможних селян, було вивезено в процесі колективізації за межі України – на освоєння Сибіру і північноросійських земель. Туди було відправлено значну кількість українських інтелігентів, яких було звинувачено сталінським режимом у шкідництві, контрреволюційній діяльності, шпигунстві тощо (тільки за 1934-1937 рр. ув'язнено 465 тис. осіб).

«Третя хвиля» відбувалася з 1940 по 1954 роки і стосувалася осіб, які опинилися поза Україною під час Другої світової війни. Це були евакуйовані особи, які разом з своїми підприємствами були перевезені на Урал та у Сибір, де під час війни і працювали, або особи, що під час війни опинилися у сталінських таборах. Після входження західноукраїнських земель до складу УРСР (1939 р.) розпочались, а після Другої світової війни продовжились також репресії проти «куркулів» та націоналістично настроєного населення західної частини України. Тільки у 1944-1952 рр. за межі держави було виселено з цих земель понад 1,5 тисячі сімей «куркулів» та понад 180 тисяч осіб, які належали до ОУН та УПА. Частина евакуйованих та репресованих залишилися на новому місці і в Україну не повернулися.

«Четверта хвиля» розпочалася у другій половині 60-х років і тривала аж по 90-ті роки, до періоду перебудови та лібералізації економіки. На початку 60-х років XX ст. з України починає інтенсивно емігрувати молодь. Через організовані набори їдуть на величезні промислові новобудови Радянського Союзу, на освоєння цілинних земель Сибіру тощо. Цей процес уповільнився у 70-80-ті роки, але продовжувався аж до здобуття Україною незалежності.

У 90-х роках XX століття відбувався і зворотній процес. Багато українців та представників нацменшин,

які раніше проживали в Україні (німці, кримські татари та ін.), почали повертатись (репатріювалися) на свою Батьківщину. Наприклад, тільки за 1989-1997 рр. на територію України повернулося 243 тис. кримських татар і 12 тис. депортованих вірмен, болгар, греків, німців. Унаслідок цього сальдо міграції було додатнім, у 1992 р., наприклад, воно становило понад 282 тис. осіб. Але вже із 1994 р. сальдо міграції стає від'ємним, його обсяги збільшуються, поступово все більше людей бере участь у міждержавних міграціях. Більшість із емігрантів виїжджають з України до Російської Федерації, але їх кількість поступово зменшується, наприклад у 1998 році в Російську Федерацію виїхало в 2,4 раза менше, ніж у 1993 році.

Згідно з даними Федеральної служби державної статистики Росії за 1997-2013 рр., кількість осіб, що прибули до РФ з України, перевищує приблизно у 2 рази кількість осіб, що прибули до України з РФ (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1. Динаміка співвідношення кількості осіб, що прибули в РФ з України та які вибули з РФ в Україну, упродовж 1997-2013 рр.*

Показник	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Прибуло в РФ з України, осіб	138231	111934	81297	74748	36503	36806	23418	17699	30760
Вибуло з РФ в Україну, осіб	69116	57318	58922	35601	24026	20585	16744	13115	12640
Сальдо міграції, осіб	-69115	-54616	-22375	-39147	-12477	-16221	-6674	-4584	-18120
Показник	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	
Прибуло в РФ з України, осіб	32721	51492	49064	45920	27508	43586	49411	55037	
Вибуло з РФ в Україну, осіб	11926	10536	8941	5737	6278	6300	12416	18626	
Сальдо міграції, осіб	-20795	-40956	-40123	-40183	-21230	-37286	-36995	-36411	

*Статистичні дані Федеральної служби державної статистики Російської Федерації [Електр. ресурс]. - www.gks.ru.

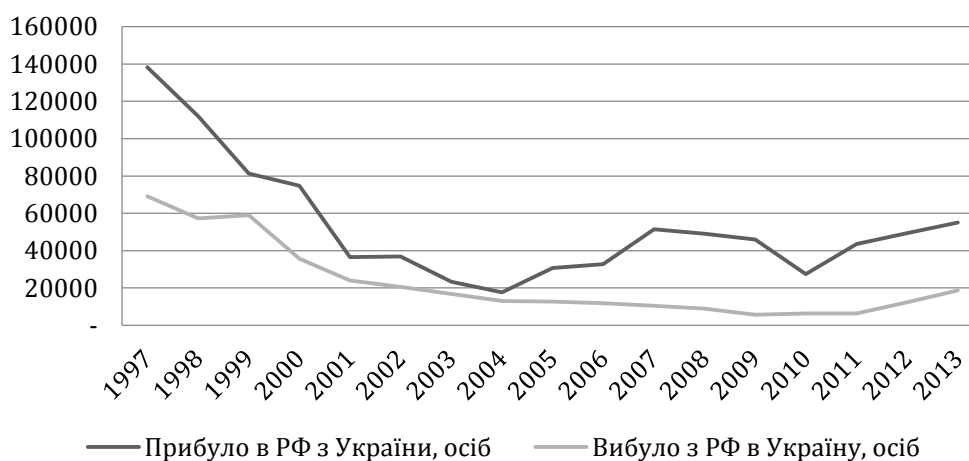

Рис. 1. Динаміка співвідношення кількості осіб, що прибули в РФ з України та які вибули з РФ в Україну, упродовж 1997-2013 рр.*

Згідно з даними Всеросійського перепису населення 2010 року, в Російській Федерації проживає 1,93 млн етнічних українців, що становить 1,35 % від усього населення (за неофіційними даними – понад 10

млн осіб). Для порівняння, за даними перепису населення 2002 року, в РФ проживало 2,94 млн етнічних українців, що складало 2,03 % від усього населення. Вихідці з України проживають в усіх без винятку регіонах РФ, найбільша кількість – у Москві та Московській області, Тюменській області, Краснодарському краї, Ростовській області, Приморському краї, Санкт-Петербурзі, Воронежській області. Серед республік і автономних областей з великою часткою українців варто назвати Ханти-Мансійський і Ямало-Ненецький автономні округи, Республіку Комі, Башкортостан, Республіку Саха, Татарстан та Карелію [2].

Трудова міграція в Російську Федерацію та інші країни, здебільшого тимчасова, циркулярна, перетворилася на найбільш поширену форму міграційної поведінки населення України, альтернативу виїзду за кордон для постійного проживання. У табл. 2 наведено інформацію про чисельність перетинів кордону громадянами України з іншими країнами загалом та з Російською Федерацією зокрема.

Таблиця 2. Чисельність перетинів кордону громадянами України

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Чисельність перетинів кордону громадянами України з іншими країнами, у які вони виїжджали	16100751	15961094	17741304	20336255	21755162
Чисельність перетинів кордону громадянами України з РФ	5091655	5305794	5450385	5729649	6104406

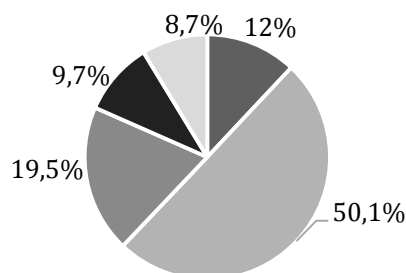
За оцінками експертів, Росія є найбільшим закордонним ринком праці для українців [3]. Питома вага РФ у працевлаштуванні громадян України досить суттєва: у 2008 р. вона становила 48 %, а нині – 43,2 %. Така ситуація викликана певною низкою об'єктивних причин, найбільш вагомими серед яких вважаються: прикордонне розташування, відсутність мовних та адаптаційних проблем, широкі родинні і особистісні зв'язки.

Упродовж 2010-2012 рр. серед трудових мігрантів з України до РФ переважають чоловіки, які становлять 55,2 % від загальної кількості трудових мігрантів з України, у той час як жінки – лише 20,4 %. Що стосується попереднього місця проживання, то 42,5 % від загальної кількості трудових мігрантів виїхали до Росії з міських поселень, а 41,6 % – із сільської місцевості [4].

За даними еміграційної служби, в Росії офіційно працює до 200000 українців (здебільшого це будівельники, промислові працівники і працівники сфери транспорту), близько 70000 українців отримали патенти на роботу в приватних осіб, насамперед як обслуговуючий персонал – прибиральниці, садівники, няньки, доглядальниці, водії.

Для українців-чоловіків, які працюють у РФ, будівництво є однією з основних сфер діяльності (близько 70 %), транспорт, сільське господарство, промисловість і торгівля охоплюють 5-7 %. Для працюючих у Росії українських жінок основною сферою діяльності є торгівля поряд з діяльністю домашніх господарств та будівництвом.

Значна частина міграцій з України в РФ має циклічний та сезонний характер (рис. 2) [4]. У структурі трудових міграцій з України до РФ переважають поїздки тривалістю від 1 до 3 місяців (50,1 %), а також поїздки тривалістю від 6 до 12 місяців (19,5 %), що пояснюється умовами перебування іноземців на території РФ.

■ до 1 місяця ■ від 1 до 3 місяців ■ від 3 до 6 місяців ■ від 6 до 12 місяців ■ 12 і більше місяців

Рис. 2. Структура трудових міграцій з України до РФ за тривалістю перебування під час останньої поїздки у 2010-2012 рр., %

Водночас слід зазначити, що правила перебування емігрантів не дають можливості українцям-заробітчанами перебувати тривалий час у Росії. Українські заробітчани при влаштуванні на роботу зазнають дискримінації в оплаті праці, в умовах проживання та охороні праці і наданні медичної

допомоги. Роботодавці часто порушують усні домовленості про оплату праці, а письмові договори просто не укладають, чим зумовлюють нелегальні умови існування українців у Росії, а часто і трудове рабство. У Росії існує широка мережа залучення українських жінок до сексуального рабства. Законодавство Росії не переслідує отримувачів таких послуг та утримувачів і звідників, а спрямоване на самих жінок [5].

«П'ята хвиля» розпочалася в 2014 році і була спровокована воєнним конфліктом в Україні та анексією Криму. Багато українців виїхало в Росію як біженці, тікаючи від війни.

За даними Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) за I півріччя 2014 року 110 тис. українців виїхало в Росію, проте лише 9,6 тис. осіб із загальної кількості новоприбулих попросили притулку в РФ [6].

Слід водночас зазначити, що у зв'язку з воєнними діями в східних областях змінилось ставлення громадян України до можливостей народитися і жити в Росії. Згідно з результатами соціологічного дослідження, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» з 9 по 19 серпня 2014 р., з 2000 респондентів з різних регіонів України, кількість тих, хто бажав би народитися в Україні, порівняно із даними за квітень минулого року збільшилася на 12 % і становить 59,2 %; Росія стала менш привабливою (кількість бажаних народитися в РФ зменшилась з 8,5 % до 4 %). Крім того, кількість бажаних жити в Росії також зменшилась (з 30 % до 13 %). Кількість осіб, які не хотіли б жити в РФ, становить 78 %. Жити в Росії скоріше хотіли б жителі Донбасу, Східного і Південного регіонів, а також особи з нижчим матеріальним статусом [7].

Спільними причинами першої й четвертої еміграційних хвиль були насамперед причини соціально-економічної мотивації, бідності, безробіття, неможливості реалізувати себе на Батьківщині. Виходить, майже нічого не змінилося у соціально-економічному становищі українців за 130 років [8].

Причинами другої, третьої та п'ятої хвилі міграції були переважно політично-воєнні фактори: війна, репресії, політичні переслідування тощо. Слід зауважити, що подальша доля п'ятої міграційної хвилі українців остаточно не визначена, враховуючи загальні політичні настрої більшості населення Росії та ставлення його до українців. Досі не врегульованим залишається питання політики українського уряду відносно цієї категорії осіб, як і політики стосовно діаспори загалом.

Для цивілізованого входження у світовий міграційний процес Україні потрібна відповідна правова основа. Актуальним завданням перед урядом є прийняття концепції національної міграційної політики й розробка відповідної стратегії для регулювання процесів трудової міграції. Міграційна політика України повинна захистити державу від потоків нелегальних переселенців з третіх країн та гарантувати своїм легальним мігрантам інтеграцію у цивілізовані суспільства на правовій основі й сприяти поверненню їх до України. Верховна Рада України донині не затвердила законопроект «Концепції національної політики щодо українців за кордоном», який був підготовлений ще в 2003 році. Лише у березні 2004 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про правовий статус закордонних українців».

В Україні на державному рівні відсутня стратегія захисту демографічного потенціалу та розвитку духовно-інтелектуального ресурсу нації. Якщо аналізувати причини першої хвилі міграції українців, то основною причиною був надлишок сільського населення, оскільки на кінець XIX століття Україна мала найвищий у Європі приріст населення завдяки високій народжуваності. На сьогодні під час п'ятої хвилі міграції спостерігається зворотна ситуація: фактично відбувається депопуляція населення через низьку народжуваність та високу смертність. Україна фактично інвестує свій людський та інтелектуальний капітал в економіку Російської Федерації, позбавляючи себе висококваліфікованої робочої сили, оскільки чітко простежується тенденція до зростання освітнього рівня емігрантів з кожною новою хвилею міграції.

Причому спостерігається парадокс: часто фахівці, які виїжджають за кордон і прагнуть реалізувати себе професійно, змушені виконувати некваліфіковану, низькооплачувану роботу, жити в жахливих умовах та відчувати себе людьми другого сорту. Дуже гостро стоїть проблема правової незахищеності українських мігрантів як з боку України, так і постійний тиск з боку міграційної служби Російської Федерації. Це викликає глибинні соціально-психологічні деформації в українських мігрантів за кордоном. Крім того, виникає проблема руйнації українських сімей: оскільки, якщо чоловік або жінка тривалий час працюють за кордоном, то не може йти мова про повноцінне сімейне життя або виховання дітей. Непоодинокі випадки, коли за кордоном опиняється активна українська молодь, яка через складні обставини життя, жахливі побутові умови та нелегку працю швидко деградує як у моральному, так і у фізичному стані.

Загальноновизнано фахівцями, що через трудову міграцію українського населення відбувається деформація структури середнього класу в Україні. Хоча завдяки мігрантам Україна отримує додаткові валютні потоки, хотілося б зауважити, що при цьому ми втрачаємо головну цінність – наших людей, а демографічний вакуум заповнюється мігрантами з азіатських та африканських країн.

Попри те, що деякі експерти висловлюють думку, що міграція науковців, молодих освічених людей, які знають іноземну мову, є нормальним явищем [9], ми вважаємо: в стратегічному плані це означає безповоротну втрату демографічного, трудового і науково-технічного потенціалу нашої держави. Для України вже давно є характерною така ситуація: держава за власний кошт готує висококваліфікованих

спеціалістів для інших держав, таким чином підвищуючи не власну конкурентоспроможність, а конкурентоспроможність інших країн.

Перед Україною гостро стоїть проблема дитячої міграції, оскільки мігранти п'ятої хвилі, рятуючись від війни, забирають із собою своїх дітей. Крім того, українські трудові мігранти дедалі частіше забирають із собою своїх дітей, оскільки цілком природно вважають, що дитині буде краще із батьками, ніж з опікунами в Україні. В таблиці 3 наведено інформацію про видачу дозволів на виїзд за кордон на постійне місце проживання та повернення в Україну за 2014 рік.

Таблиця 3. Інформація про видачу дозволів на виїзд громадян України за кордон на постійне місце проживання та повернення в Україну у 2014 р*.

Країна	Видано дозволів на виїзд громадян України за кордон на постійне місце проживання			Повернулось в Україну		
	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери	Дорослі (за винятком пенсіонерів)	Діти	Пенсіонери
Російська Федерація, осіб	1198	142	1289	594	24	197
Усього, осіб	4512	1405	3015	1746	106	514
Російська Федерація, %	26,55	10,11	42,75	34,02	22,64	38,33

*Міграційний профіль України 2010-2014.

Як свідчать дані таблиці 3, у 2014 році було видано 1405 дозволів на виїзд українських дітей за кордон на постійне місце проживання (142 з яких – на виїзд у Росію), що становить 15,73 % від загальної кількості виданих дозволів. Для 26,47 % громадян України, які отримали дозвіл на виїзд за кордон, Росію обрали країною постійного місця проживання (зокрема, дорослі – 26,55 %, діти – 10,11 % та пенсіонери – 42,75 %).

За даними центру «Жіночі перспективи», понад 40 % трудових мігрантів – молоді. Майже 90 % жінок, які поїхали на заробітки, залишили своїх дітей в Україні, а згодом дехто почав подавати документи на возз'єднання родини. За даними опитування, із 10 заробітчанок 9 мають дітей. Кожною четвертою дитиною опікується батько, у кожній шостій дитині обоє батьків працюють за кордоном. Жінки приїжджають усе частіше з дітьми і створюють у Росії нові родини. І достеменно невідомо, скільки дітей трудових мігрантів сьогодні перебуває за кордоном.

Отже, у результаті проведеного дослідження можна запропонувати наступні заходи для вдосконалення державної міграційної політики:

1. Збір інформації, проведення регулярного моніторингу та обліку мігрантів, що тимчасово покидають Україну (трудовах мігрантів) та осіб, що виїжджають з України до Російської Федерації на постійне проживання, з метою вжиття відповідних заходів та коригування даного процесу на державному рівні.
2. Прискорення розв'язання мирним шляхом воєнного конфлікту на сході України з метою припинення міграції біженців.
3. Вжиття заходів для реабілітації внутрішніх переселенців-біженців, реабілітації молоді та дітей-біженців. Надання необхідної гуманітарної допомоги.
4. Прискорення економічної інтеграції України до ЄС з метою створення нових робочих місць в Україні. Запровадження європейських стандартів та імплементація норм європейського трудового законодавства для подальшої гармонізації та зближення економік України та ЄС.
5. Забезпечення належних соціально-економічних можливостей для реалізації трудового потенціалу працездатного українського населення, особливо молоді.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, в сучасній історичній ретроспективі простежується п'ять основних хвиль еміграції українців до Росії. Спільними причинами першої й четвертої еміграційних хвиль були насамперед причини соціально-економічної мотивації, бідності, безробіття, неможливості реалізувати себе в Україні. Причинами другої, третьої та п'ятої хвилі міграції – переважно політично-воєнні фактори: війна, репресії, політичні переслідування. До основних проблем сучасної міграції українців до Російської Федерації можна віднести втрату науково-технічного потенціалу країни, правову незахищеність українських мігрантів за кордоном, дискримінацію в умовах і оплаті праці, дитячу міграцію. Для розв'язання проблем еміграції українців необхідно на державному рівні забезпечити належні соціально-економічні можливості для реалізації трудового потенціалу працездатного українського населення в усіх регіонах країни; проводити

регулярний моніторинг та облік мігрантів, надавати їм правову допомогу; вирішити проблему вимушеної міграції біженців.

Список літератури

1. Воловина, О. Українці в США та вплив міграції з України на діаспору в США [Електр. ресурс] / О. Воловина. – Режим доступу: <http://inform-decisions.com/stat>.
2. Українці у Росії: Посольство України в Російській Федерації України [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/ukrainians-in-ru>.
3. Малиновська, О. Скільки українських мігрантів працює в Росії і який їхній внесок в економіку нашої країни України [Електр. ресурс] / О. Малиновська. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/opinions/1367144-skilki-ukrayinskih-migrantiv-pracyue-v-rosiyi>.
4. Міграційний профіль України: Звіт за 2013 р. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_Profile_2015_1.pdf.
5. Кобець, О. Чому і як зникають українці в Росії [Електр. ресурс] / О. Кобець. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/articles/8259.html>.
6. Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) України [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua>.
7. Країни, де хотілося б народитися та жити: Звіт соціологічної групи «Рейтинг» України [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14103>.
8. Українська еміграція: причини й наслідки [Текст] // Віче. – № 15. – Серпень 2006 р.
9. Ткаченко, Л. Експерт: освічені працівники складуть третю хвилю міграції з України [Електр. ресурс] / Л. Ткаченко. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/568708-ekspert-osvicheni-pratsivniki-skladut-tretyu-hvilyu-migratsiji-z-ukrajini.html>.
10. Міграційний профіль України 2010-2014. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://dmsu.gov.ua/images/files/pr2014_1.pdf.

References

1. Volovyna, O. (2012). Ukrayintsi v SShA ta vplyv mihratsiyi z Ukrayiny na diasporu v SShA. Retrieved from: <http://inform-decisions.com/stat>.
2. Ukrayintsi u Rosiyi: Posol'stvo Ukrayiny v Rosiys'kiy Federatsiyi Ukrayiny. (2015). Retrieved from: <http://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/ukrainians-in-ru>.
3. Malynovs'ka, O. (2014). Skil'ky ukrayins'kykh mihrantiv pratsyuye v Rosiyi i yakyy yikhniy vnesok v ekonomiku nashoyi krayiny Ukrayiny. Retrieved from: <http://forbes.ua/ua/opinions/1367144-skilki-ukrayinskih-migrantiv-pracyue-v-rosiyi>.
4. Mihratsiyyny profil' Ukrayiny: Zvit za 2013 r. (2014). Retrieved from: http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_Profile_2015_1.pdf.
5. Kobets', O. (2012). Chomu i yak znykayut' ukrayintsi v Rosiyi. Retrieved from: <http://glavcom.ua/articles/8259.html>.
6. Ahentstvo OON u spravakh bizhentsiv (UVKB OON) Ukrayiny. (2015). Retrieved from: <http://unhcr.org.ua>.
7. Krayiny, de khotilosya b narodytysya ta zhyty: Zvit sotsiolohichnoyi hrupy «Reytynh» Ukrayiny. (2014). Retrieved from: <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14103>.
8. Ukrayins'ka emihratsiya: prychny y naslidky (2006) // Viche. - # 15. - Serpen'.
9. Tkachenko, L. (2011). Ekspert: osvicheni pratsivnyky skladut' tretyu khvylyu mihratsiyi z Ukrayiny. Retrieved from: <http://www.unian.ua/society/568708-ekspert-osvicheni-pratsivniki-skladut-tretyu-hvilyu-migratsiji-z-ukrajini.html>.
10. Mihratsiyyny profil' Ukrayiny 2010-2014. (2015). Retrieved from: http://dmsu.gov.ua/images/files/pr2014_1.pdf.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2015 р.